

Prefață

Ediția a II-a revăzută și adăugită a acestei lucrări cuprinde șase noi eseuri scrise și publicate în exclusivitate sub imperiul pandemiei de coronavirus Covid-19. Este tot mai evident faptul că această criză sanitar-medicală planetară este parte componentă a crizei multidimensionale globale a societății omenești actuale – una a riscurilor și transformărilor, mai mult sau mai puțin previzibile, tot mai numeroase și diverse.

Paradoxal în era tehnologiilor digitale avansate și a inteligenței artificiale, omenirea nu reușește să ofere răspunsuri rapide, adecvate și eficiente la aceste crize mondiale, cum este și criza pandemică prezentă. Așa se face că încă luptăm cu pandemia tot cu masca de protecție, distanțarea fizică și spălătul mâinilor, ca acum un secol; însă, găsirea unui tratament corespunzător și, mai ales, a unui vaccin care să prevină infectarea cu virusul SARS-CoV-2 va mai dura ceva timp.

Totodată, în perioada stării de urgență, uneori, am avut senzația că amestecul autorităților publice în exercitarea unor drepturi și libertăți fundamentale ale omului a fost exagerat. De pildă, experiența deloc confortabilă pe plan psihic și social a ieșitului din casă și a circulației pe străzi – pe distanțe cât mai mici în funcție de satisfacerea unor nevoi vitale, cum ar fi aprovizionarea cu alimente și procurarea de medicamente

– cu declarație pe proprie răspundere, într-un anumit interval orar și sub control polițienesc și chiar militar.

Cu toate acestea, considerăm că această criză, în general și cea privind pandemia de coronavirus Covid-19, în special au avut sau ar trebui să aibă și o parte plină a paharului, și anume: conștientizarea faptului că umanitatea atât la nivel individual, cât și la cel colectiv are nevoie de un *proiect serios de civilizație* care să schimbe, înainte de orice altceva, comportamentul și atitudinea, pe de o parte, a fiecărui om și, pe de altă parte, a omenirii în ansamblul său. Așadar, apreciem că este un moment al reflecțiilor, dar și al acțiunilor energice sustenabile și durabile pentru a îndepărta, atât cât se poate, superficialitatea și vulnerabilitățile omenești extreme în raport cu criza existențială planetară prezentă pentru a reuși să trăim demn noi și urmașii noștri într-o lume caracterizată prin instabilitate și imprevizibilitate.

Iar, așa cum releva Robert D. Kaplan, „în această epocă de anarhie relativă... să înțelegi lucrurile corect va fi mai dificil ca oricând. Motivul e că multe decizii sunt prin natura lor pe muchie de cuțit”. Prin urmare, lumea are nevoie „de lideri care să forțeze limitele a ceea ce este realizabil și care să poată în același timp să respecte astfel de limite.” (R. Kaplan, *Revenirea lumii lui Marco Polo. Război, strategie și interese americane în secolul XXI*, Ed. Humanitas, București, 2019, p. 282).

Prefață

În fine, acolo unde a fost cazul, au fost operate în text corecturile ortografice și de punctuație necesare și am completat fondul ideatic în funcție de realitățile nou apărute până la momentul predării manuscrisului în vederea publicării.

Autorul

Cuvânt-înainte*

Am avut plăcerea egoistă și, totodată, onoarea să fiu primul cititor al cărții *DREPTURILE OMULUI ȘI ORDINEA MONDIALĂ. CUM SĂ TRĂIM, ÎNTR-O LUME A SCHIMBĂRILOR EXCEPȚIONALE*, scrisă de prof. univ. dr. Ovidiu Predescu.

De la început vreau să atrag atenția că este o lucrare excepțională, care abordează rolul esențial al Dreptului, la rândul său în transformare, în procesul complex și complicat de schimbare accelerată a societății postmoderne. Lumea prezentului abundă de *evenimente impredictibile* sau *lebede negre* pe care este nevoită să le depășească în condiții acceptabile. Este vorba despre pericole, precum iliberalismul, migrația, noile tehnologii, terorismul etc.

Prin lucrarea sa, autorul se străduiește să pună în lumină probleme și, în același timp, să ofere soluții, să propună măsuri și modalități de rezolvare.

Cartea, ce poartă un titlu foarte inspirat, este o colecție de 9 eseuri, publicate de autor, în ultimii ani, în periodice de prestigiu (revistele Dreptul, Universul Juridic, Dilema Veche, Legal Point).

Primul eseu poartă titlul *Dreptul și statul de drept față în față cu provocările începutului mileniului al III-lea*, în cadrul căruia sunt formulate mai multe întrebări. Întrebarea centrală pe care distinsul mânuitor al condeiului o adresează este aceea dacă triada de tip liberal – democrație, stat

* La prima ediție a cărții.

de drept și drepturile omului –, cu ajustările de rigoare impuse de noile realități ale secolului al XXI-lea de natură tehnologică, economică, culturală – în diversitatea ei –, juridică și politică, va reuși să influențeze în continuare societatea omenescă, cel puțin până la orizontul anului 2050? La această întrebare, găsim în carte răspunsul neechivoc al autorului, care apreciază că statul de drept nu și-a încheiat misiunea. Dimpotrivă, Domnia Sa consideră că importanța *Dreptului* a sporit și, de asemenea, va crește în viitor, întrucât problemele și provocările generate de extinderea globalizării, implementarea noilor tehnologii etc. fac necesară o reglementare urgentă, adică este nevoie de intervenția prin mijloace juridice. Iată un scurt fragment, deosebit de relevant, din opera de față: „Așadar, se impune tranziția cât mai scurtă de la o atitudine pasivă, deloc potrivită acestor vremuri, la una activă, angajantă, în vederea găsirii răspunsurilor adecvate la aceste schimbări rapide și de fond din societate – una a cunoașterii bazate pe înalte tehnologii –, **pentru ca omenirea, prin drept și în cadrul unui stat de drept, să poată să-și împlinească misiunea sa pe acest pământ** (s.n. – M.A.H.)”.

Al doilea eseu este intitulat *Montesquieu și penalizarea vieții publice*. În cadrul acestuia autorul analizează teme de stringentă actualitate, precum *judiciarizarea politicului și penalizarea vieții publice*, constatând trecerea din „universul democrațiilor de confruntare și de reprezentare” în cel al „democrațiilor de imputare”. În susținerea punctelor sale de vedere, profesorul Ovidiu Predescu

face trimitere la P. Rosanvallon (a se vedea lucrarea *Contrademocrația. Politica în epoca neîncrederii*, Ed. Nemira, București, 2010).

Al treilea eseu este destinat temei *Populism și naționalism versus valorile și obiectivele Uniunii Europene*, în cuprinsul căruia profesorul demonstrează, încă o dată, că face parte din categoria autorilor care ridică probleme și apoi propun răspunsuri sau oferă soluții. Domnia Sa este, pe bună dreptate, de părere că viitorul Europei nu poate fi conceput în afara unei integrări mai accentuate, pe palierele politic, juridic, securitate și militar, precum și cu o dezvoltare economică durabilă în scopul protecției mediului și al grijii față de generațiile următoare. Toate aceste obiective nu se pot realiza decât în cadrul *Statelor Unite ale Europei*, concept deloc nou. Astfel, în anul 1934, chiar din România, se lansa un apel esperanto cuprinzând 10 puncte vizionare pentru realizarea *Statelor Unite ale Europei*, ce solicita europenilor, printre altele, să ceară constituirea unei armate europene comune și introducerea unei monede unice.

Eseul ce poartă numărul IV este o continuare, oarecum firească, a precedentului. *Reziliența Uniunii Europene la șocurile sociale, politice și economice actuale* este eseu care îmi aduce aminte, în primul rând, de faptul că autorul este cel care a vorbit la noi, pentru prima dată, despre conceptul de *reziliență juridică*. Punctul de pornire al eseului constă în relevarea pericolelor cu care se confruntă Uniunea Europeană, printre care se numără *iliberismul*, pe care-l consideră, alături

Cuvânt-înainte

de alți autori, ale căror opinii le întărește, „o democrație low cost”, adică o specie a democrației în care se afirmă și conduc cei legitimați de votul politic, deși nu susțin valorile democratice, lipsindu-i pe cetățeni – votanți ori nevotanți ai lor – de principalele drepturi și libertăți fundamentale, prin forțarea limitelor constituționale în materie. Concluzia înțeleaptă, exprimată în cadrul subiectului, este că înfăptuirea coeziunii la nivelul Uniunii Europene, caracterizată prin unitatea, cooperarea și solidaritatea între statele membre, este singura în măsură să asigure un viitor Uniunii.

În eseul al cincilea – *Drepturile omului în contextul civilizației contemporane* –, care poate că nu întâmplător se află chiar în mijlocul operei, analizează importanța drepturilor omului și libertăților sale fundamentale în societatea contemporană. Inspirat de două cărți scrise de doi importanți autori ai zilelor noastre – *Cum de putem trăi împreună*, a lui Pierre Manent, și *Civilizația spectacolului*, a lui Mario Vargas Llosa – profesorul arată, pe un ton ferm: „înainte de a globaliza orice altceva, **trebuie realizată globalizarea spirituală a umanității, adică a demnității fiecărui om** (s.n. – M.A.H.), în sensul că fiecare ființă umană are dreptul a pretinde să-i fie respectată demnitatea, dar și obligația de a respecta demnitatea celorlalți semenii ai săi într-un cadru politic adecvat recunoașterii și garantării acestora împreună cu drepturile și libertățile fundamentale

care țin de nevoile și dorințele naturale ale individului”.

În al șaselea eseu, intitulat *Drepturile omului și ordinea mondială*, distinsul universitar reiterează o teză a sa mai veche, potrivit căreia drepturile și libertățile fundamentale nu sunt conferite de dreptul internațional, ci își au sorgintea în identitatea universală a persoanei umane, adică sunt legate de simpla calitate de ființă umană. Iar sub aspect juridic, noțiunea „drepturile omului” desemnează un ansamblu de norme juridice internaționale prin care sunt recunoscute individului atribute și facultăți care îi asigură demnitatea, libertatea și dezvoltarea personalității sale și care beneficiază de garanții instituționale.

Eseul cu numărul VII – *Libertatea de exprimare sub forma diversității și confruntării de opinii* – este destinat analizei mijloacelor de protecție a drepturilor omului și libertăților fundamentale. Foarte interesantă este teza potrivit căreia o armă puternică, poate cea mai puternică, de apărare a drepturilor și a libertăților omului împotriva oricăror manifestări antidemocratice este libertatea de exprimare – a difuza în orice formă propriile idei și concepții. În argumentare, pentru susținerea acestei idei frumoase și generoase, autorul apelează la spusele lui John Stuart Mill care, în cunoscutul său eseu intitulat *Despre libertate* arată: „... pentru starea mentală bună a oamenilor... este necesară libertatea de opinie și libertatea exprimării opiniilor... dacă o opinie este înăbușită, rămâne posibil ca, pe cât putem noi ști cu siguranță, acea opinie să fie adevărată. A nega

Cuvânt-înainte

acest lucru înseamnă a presupune că noi înșine suntem infailibili... chiar dacă opinia înăbușită ar fi greșită, ea poate să conțină, și foarte adesea conține, un dram de adevăr; și cum și opinia generală sau dominantă într-o anumită chestiune reprezintă numai rareori sau chiar niciodată întregul adevăr, numai prin confruntarea opiniilor opuse putem avea șansa de a ajunge la restul adevărului... chiar dacă opinia unanim admisă ar fi nu doar adevărată, ci ar cuprinde întregul adevăr, dacă nu se permite ca ea să fie contestată cu toată vigoarea și seriozitatea, cei mai mulți dintre aceia care o acceptă o vor împărtăși în felul în care sunt împărtășite prejudecățile, cu prea puțină înțelegere și sensibilitate pentru temeiurile ei raționale. Și nu numai atât”.

Eseul nr. VIII este rezervat unei întrebări grele – *Se îndreaptă lumea noastră spre o nouă formă de tribalism prin iliberalism?* Autorul pleacă de la ideea că în iliberalism majoritatea dictează și nu guvernează, iar instituțiile statului sunt, în mod intenționat, slăbite prin măsuri de ordin legislativ, dar și prin angajarea unor persoane servile, șantajabile și, pe cât posibil, cu o pregătire profesională îndoielnică. Într-un asemenea cadru, țintele preferate sunt justiția și lupta împotriva corupției la nivel înalt. Este evident că primul care are de suferit este statul de drept, care este atins în însuși fundamentul său; apoi, cetățeanul pus în fața unor limitări fără precedent ale drepturilor și libertăților sale fundamentale. Așadar, ne găsim în situația *politicii de guvernare fac ce vreau până la alegerile viitoare*, pentru că a fost legitimată de

votul unei majorități conjuncturale, fără a se avea în vedere o realitate greu de contestat, dar și foarte dificil de gestionat: lumea în care trăim se caracterizează prin schimbări excepționale, ne-maiîntâlnite până acum în istoria omenirii și greu de anticipat în ansamblul lor chiar și de mințile cele mai strălucite de pe planetă. Aceasta este, din păcate, concluzia implacabilă la care ajunge, pe bună dreptate, autorul. Însă, pentru a înlătura acest pericol iminent: „*De mare importanță va fi pe termen lung modul cum omul va reuși să se raporteze și să gestioneze, în beneficiul speciei umane, descoperirile științifice și progresele tehnologice fără precedent ale secolului al XXI-lea. Prin urmare, apariția unei noi forme de tribalism, de societate închisă condusă de un regim autoritar, care monitorizează și controlează totul în numele unei false democrații, ar împiedica realizarea acestui obiectiv, prin utilizarea rezultatelor revoluției informatice împotriva valorilor umanist-liberale; pe cale de consecință, aceasta ar duce la anihilarea individualității umane, a drepturilor și libertăților omului, a democrației înseși*”.

Lucrarea se încheie cu eseul al nouălea, având titlul *Ziua justiției – expresie a unității și solidarității juriștilor români*. În contextul acestui subiect, profesorul Ovidiu Predescu ne împărtășește dorința Domniei Sale de a nu trăi într-o societate unde în numele mai binelui poporului înțelesul unor termeni morali și politici de uz curent ca *libertate, lege, drept, egal* ș.a. să fie schimbat în contrariul acestora.

Cuvânt-înainte

După parcurgerea lucrării, la finalul lecturii mele, m-a încercat un sentiment deosebit de confort intelectual, motivat de faptul că am avut prilejul să *savurez* un *produs literar* de înaltă ținută, realizat de către unul dintre puținii juriști care au calitatea necesară să scrie atât despre tainele *Dreptului*, cât și despre chestiunile extrajuridice importante.

Cartea este o operă cu un conținut special, în care se regăsesc probleme fundamentale, idei și soluții importante ale agendei începutului mileniului al III-lea, prezentate *regelui* – cititorul – într-un stil elegant inconfundabil, de către un *lord al Dreptului*.

Alea iacta est

Prof. univ. dr. Mihai Adrian Hotca